

“ΕΥΧΗ,,

(Σοννέττο).

Τὴν πλάση ἡ νύχτα σκοτεινὴ σὰν πίσσα τὴ σκεπάζει . . .
Σφυραίει ὁ ἀνεμοστρίφουλας, ποὺ τὴν βροχὴν ἐτοιμάζει . . .
Σειοῦνται τὰ φύλλα τῶν δεντρῶν . . . καὶ τρέχουν τρομασμένα
μὲς τὶς μονιές τοὺς νὰ κριθοῦν τὰ γρίμια ἡμερωμένα . . .

Ἀπὸ τὰ καταχθόνια ἡ γῆς βούϊσμα, σὰ μούγκρα, βγάζει . . .
καὶ μὲς τὴν κοσμοχαλασίᾳ . . . σὲ στήθια ἀνταριασμένα,
ἀπ' τὴ φουρτούνα ἡσυχιά θαρέβει πῶς ἀρπάζει!
κι' ἡ τρικυμία τὰ μάτια τοῦ τὰ δείχνει στεγνωμένα!

Καὶ ξάφνου ἀκούει μιὰ πνιχτὴ φωνὴ ἐτοιμαθανάτου :

« Ἐλεημοσύνη, Χριστιανέ, μὲ πέθανε τὸ κρῦο . . . »

Δίνει βοήθεια καὶ γελάει γιὰ τὸ ἀξαφνὸ τοῦ ἀστεῖο!

καὶ προχωρεῖ! . . . καὶ τὴ φωνὴ τὴν ξανακοίει σιμά τοῦ :

« Χιλιόχρονος ἀφεντικό . . . » Τότες τὰ δόντια τρίζει

σπρόχνει ἀπὸ ἐμπρὸς τοῦ τὴ σικιά κι' ἡ μπόρα τὴ γκρεμίζει . . .

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΜΟΥΓΗΣ.

Ο ΣΤΙΧΟΣ

« Ὁ στίχος εἶναι ἱερὸ πρᾶγμα! » ἔλεγε μιὰ φορὰ ὁ Ψυχάρης. Καὶ τόσο βαθιὰ μοῦ ἐντυπώθηκε ὁ φιλοσοφικὸς τοῦ ἐκείνου ἀφορισμὸς, ποὺ σὰ μουσικὴ ἀπὸ τότες ἀντιλαλεῖ μὲς τὸ νοῦ μου. καὶ τὸ λέγω, καὶ τὸ ξαναλέγω: « Ἱερὸ πρᾶγμα ὁ στίχος! »

Φυσικὰ, ὁ καλὸς ὁ στίχος, ὅχι ὁ ἀχαμνός· αὐτός εἶναι ἱεροσουλία.

Τί εἶναι ποῦ μᾶς τὸν κάμνει ἱερὸν ἓνα στίχο, ἓνα δίστιχο, ἓνα ποίημα; ἄραγε τὸ μέτρο; ἡ ἁρμονία; τὸ πελεκημένο, τὸ τερνευμένο τὸ λεχτικό; Τίποτις ἀπ' αὐτά· αὐτὰ ὅλα εἶναι δορυφόροι τοῦ ἄστρου ποῦ λαμπρύνει καὶ θερμαίνει τὸ ποίημα, — τῆς ἀθάνατης τῆς ἀλήθειας.

Μὲ τὸ νὰ παρασταῖν πιστότατα ὅ,τι ἔχει ὑψηλὸ καὶ εὐγενικὸ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, γίνεταί ἱερὸς ἓνας στίχος.

Δύσκολη τέτοια παράστασις· τόσο δύσκολη, ποῦ καλὸς τοῦχος ὁ ποιητὴς ποῦ κατορθώνει στὴ ζωὴ τοῦ νὰ γράφῃ μερικoὺς ἱεροὺς στίχους.

Ὁ ἴδιος, ἂν εἶναι ἀληθινὸς ποιητὴς, ἂν ἔχῃ δαλαδὴ στὸ νοῦ τοῦ ὕλικο κατὰλληλο γιὰ παράστασις, τὸ νοιώθει πῶς κάθετου ἔργο εἶναι ἀπλὴ

δοκιμὴ, ἀπλὸς ἀγῶνας νὰ παρασταθῇ ἀκέρηχ ἡ ἀλήθεια.

Γράφει ὁμοῖο στίχο, κι ὡς τόσο κάτι τοῦ λείπει! αὐτὸ τὸ κάτι πρέπει νὰ βρεθῇ, αὐτὸ τὸ μικρὸ τὸ σούφρωμα νὰ χαθῇ ἀπὸ τὴν ἥρεμην τὴν ἐπιφάνειαν ποῦ καθρεφτίζει τὸν ποιητικὸ στοχασμὸ τοῦ ὅχι γιὰ νὰ γείνῃ ὠραῖος ὁ στίχος, μόνον γιὰ νὰ ἱστορήσῃ πιστὰ τὴν ἀλήθεια, καὶ νὰ γείνῃ ὠραῖος. Μιὰ λέξη κάποτε μοναχὴ, σὲ ἄτοπη θέσις βαλμένη, τὴν ταραίζει καὶ τὴν σαλεύει τὴν ἐπιφάνειαν, τὴ χαλνᾷ τὴν πιστὴν παράστασις. Κάθετα λοιπὸν ὁ ποιητὴς καὶ σπουδάζει, σπουδάζει ὥσπου νὰ βρῇ τὴ θέσιν ποῦ χρειάζεται ἡ λέξη ἐκείνη στὸ μωσαϊκὸ τοῦ, γιὰ νὰ δώσῃ τὸ νόημα μὲ τὴ δύναμιν καὶ μὲ τὸ χῶμα τοῦ ἀξίζει.

Ἄλλοτε πάλι δὲν εἶναι ἡ θέσις, μόνον ἡ ἴδια ἡ λέξη ποῦ χρειάζεται. Ἡ λέξη ὑπάρχει, ἐπειδὴ ὑπάρχει τὸ νόημα· πρέπει λοιπὸν νὰ βρεθῇ. Περνοῦνε μέρες καὶ δὲ βρίσκεται ἡ λέξη! ἔρχεται ὁμῶς ἡ ὥρα τῆς, καὶ προβάλλει σὰ διαμάντι καὶ παίρνει τὴ θέσιν τῆς στὸ ἱερὸ καλλιτέχνημα.

Ἔτσι δούλευε τοὺς στίχους τοῦ ὁ ἀθάνατος ὁ Σολωμός. Καὶ τὸν ἔχουμε ἀπόδειξιν τρανὴ πῶς τὸ σύστημά τοῦ νὰ πελεκᾷ ὁ ποιητὴς μὲ ὑπο-

μονή τὸ στίχο του ἀντὶς νὰ τὸν ξετινάξῃ σὰν πυροτέχνημα κι ἄς εἶναι κι ἀδούλευτος, δὲν εἶναι καινούργιο σύστημα καθὼς θέλουνε νὰ ποῦν οἱ σημερινοὶ οἱ φράγγκοι, μόνο παμπάλαιο καθὼς ἡ τέχνη. «Οἱ μικροδουλεῖς κάμνουν τὸ τέλει, εἶπε ὁ Μιχαήλ Ἀγγελοῦ, — μὰ τὸ τέλει μικροδουλεῖς δὲν εἶναι».

Μὰ ἀπὸ τίς χειρότερες ψῶρες τῆς σημερινῆς ἐποχῆς εἶναι καὶ τὸ πολὺ τὸ διαβάσμα. Ἀρρώστια τοῦ νοῦ, καὶ τὸ σύμπτωμά της, — φιλομάθεια δίχως κρίση. Ἀγαπητοί μου νέοι, κι ἀγαπητότερές μου κοπέλλες, μὴν πολυδιαβάζετε. Ρίξτε τὰ στὸν Κεράτιο τὰ χαδεμένα σας τὰ ρομάντσα. Σὰν καθήστε τὸ βράδυ, ἀντὶς τόμους μωρολογιᾶ, καὶ μάλιστα ξένη μωρολογιᾶ, διαβάζετε ἕνα δυὸ καλοὺς στίχους. Ὅριστε ἕνα διστιχο γιὰ μιὰν ἀρχή, παρμένο κατὰ τύχη ἀπὸ τὸ Σολωμό· πῆτε μου ἂν δὲν ἔχη δέκα τόμους ρομάντσο μέσα του :

Κ' ὅταν ἀκούγῃ ξένο παιδί κοντά μου
Μά ννα νὰ λέη, μοῦ σχιζεται ἡ καρδιά μου.

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ.

EMILE ZOLA

ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΤΟΥ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΥ ΒΙΟΥ

ΚΑΚΟΜΟΙΡΙΑ

I

Ὁ Γεννάρης περνᾷ ψυχρὸς, φαρμάκι. Ἀπὸ δουλειᾶ, ψωμί καὶ φωτιά, τίποτα δὲν ἀπόμεινε στὸ σπίτι. Ἡ φαμίλια τοῦ Μορισώ οὔτε νὰ φάγῃ πιά δὲν εἶχε. Ἡ γυναικα πλύστρα, ὁ ἄντρας χτίστης, κάθονται κι' οἱ δυὸ μὲ τὸ μικρὸ τους σὲ μιὰ φωλιά, πού φαίνεται σὰ λεκὲς στὸ παράμερο ἐκεῖ μέρος ποῦνε χτισμένη. Ἀπάνω στὸ πέφτο πάτωμα τοῦ σπιτιοῦ, πιάνουν μιὰ κάμαρη, τόσο χαλασμένη πού βλέπεις καὶ τὴ βροχὴ νὰ μπαίνει μέσα, ἀπὸ τίς χαραμάδες τοῦ ταβανιοῦ. Καὶ πάλι θὰ τὰ υποφέρανε ὅλα χωρὶς νὰ βγάλουν λόγο, ἂν ὁ μικρὸς των Καρλότ, ἕνα ζουριδί δέκα χρονῶ, δὲν εἶχε ἀνάγκη νὰ κλοφάγῃ γιὰ νὰ μεγαλώσῃ. Ἐνα παιδί ἀρρωστικάρικο, λιγνὸ, πολὺ ντυλικάτο, πού μὲ τὴν παρκαμικρότερη αἰτία ἔπεφτε στὸ κρεβάτι. Ὅταν ἐπήγαινε στὸ σχολεῖο, ἂν ἐπιμελιοῦνταν κομμάτι γιὰ νὰ μάθῃ, ἔτσι πῶς εἶχε ὄρεξι, ὅλα μὲ μιᾶς, τὴν ἄλλη μέρα ἀρρωστοῦσε. Μὰ πάλι, ὅσο χαλασμένο, γλωμὸ, κι' ἂν φαίνονταν, ἀπὸ τὸ κόψιμο τοῦ προσώπου του ἀμέσως καταλάβαινες τί διαβολάκι, τί ἀνοητομαμάτικο, παιδί ἦταν. Σ' εἶχε κἄτι λόγια, κἄτι ιδέες, πὺὸ μεγάλες ἀπ' τὸ μπόι του.

Οἱ γονεῖς του τ' ἀγαποῦν, τρελλκλινόνταν γι' αὐτό. Τὶς μέρες πού δὲν ἔχουν ψωμί νὰ τοῦ δώσουν, κλαῖουν, φαρμακλόνονται, γιὰτὶ συλλογίζονταν πῶς τὰ παιδιὰ πεθάνουν σὰν τίς μνίγες στὸ σπίτι.

II

Ἐξω, στὸ δρόμο, σπάνουν παγωνιές. Ὁ πατέρας μπόρεσε νὰ χωθῇ σ' αὐτὴ τὴ δουλειᾶ. Ἰσιώνει τ' αὐλάκια μὲ τὸ φκιάρι καὶ μ' αὐτὸ κερδίζει δυὸ φράγγκα τὴν ἡμέρα. Ὡστόσο νὰ ξανακρίσουν τὰ γιαπιὰ, ὅλο καλὸ κι' αὐτὸ γιὰ νὰ μὴν πεθάνουν ἀπ' τὴ πείνα. Μὰ ἕνα βράδυ γυρίζει ὁ ἄνθρωπος σπῆτι τοῦ καὶ βρίσκει τὸν Καρλότ πλαγιασμένο. Τί ἔχει, οὔτε ἡ μητέρα του τὸ ξέρει. Τὸν ἔστειλε, λέγει, ὡς τίς Κοντέλ, στὴ θεῖά του, νὰ διῇ γιὰ κανένα φρέμα πὺὸ ζεστό ἀπ' τὴ βλοῦζα πού φοροῦσε καὶ τὸν ἔκανε νὰ τρέμῃ σὰ φύλλο. Ἡ θεῖά του εἶχε κἄτι φορέματα μόνε γιὰ μεγάλους ἄνθρώπους, καὶ τὸ παιδί γύρισε μὲ τρεμουλές, ζαλισμένο, σὰ νὰ ἦπαι. Τώρα κοίτεται στὸ κρεβάτι, τὸ μέτωπό του βγάζει φωτιές, παρκαμίζει, θαρρεῖ πού παίζει μπῆλινες καὶ φωνάζει.

Ἡ μητέρα κρέμασε ἕνα κουρελιασμένο σάλι στὸ παράθυρο γιὰ νὰ στομπώσῃ τὸ σπασμένο γυαλί. Ἀπάνω μονάχα ψηλὰ ἔμειναν δυὸ παράθυρα γερά, κι' ἀπ' αὐτὰ περνᾷ τὸ σταχτερὸ φῶς τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ φτώχεια ξεγύμνωσε τὸ δωμάτιο ἀπ' ὅλα τὰ στρωσίδια· ὅλα τους τ' ἀσπρόρουχα εἶναι ἐνέχυρο. Μὰ βραδυὰ γιὰ νὰ μὴ μείνουν χωρὶς ψωμί ἀναγκάστηκαν νὰ πουλήσουν ἕνα τραπέζι καὶ δυὸ καρέκλες.

Πρῶτα ὁ Καρλότ κοιμοῦνταν καταγίς. Ἀφ' οὗτου ὅμως ἀρρώστησε τοῦ ἔδωσαν τὸ κρεβάτι, ἀλλὰ καὶ κεῖ δὲ βρίσκει ἡσυχία γιὰτὶ, φουχτιά φουχτιά τραβοῦσαν ἀπὸ κάτω του τὸ μαλλὶ τοῦ σελτέ καὶ τῶδιναν μιὰ πλάτρα πού τὰ γόραζε μισὸ φράγγκο τὴ λίτρα.

Τώρα ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα πλαγιαζοῦν σὲ μιὰ κώχη, ἀπάνω σ' ἕνα συκαμερὸ ἀχυρόστρωμα πού καὶ οἱ σκύλοι ἀκόμα δὲ θὰ τὸ στεργαν νὰ πλαγιασοῦν. Κι' οἱ δυὸ ἔβλεπαν τὸν Καρλότ πού γύριζε ἀνήσυχα μέσα στὸ κρεβάτι του. Τί νᾶχῃ ἀναγε τὸ κακόμοιρο καὶ πολεμᾷ! Μὴν τύχῃ καὶ τὸ δάγγασε κανένα ζῶο, νὰ μὴν τὸν ἔδωσαν κανένα πειραχτικὸ πράγμα κι' ἦπαι!

Μὰ γειτόνισσα ἀπ' τὸ πλαγινὸ τὸ δωμάτιο ἡ κ. Μποννὲ μπῆκε κείνη τὴν ὥρα μέσα κι' ἀφοῦ καλοκοίταξε τὸ μικρὸ λέγει πῶς ἔχει ἀνεμοπύρωμα. Τὴν ξέρε καλὰ ἐκεῖνη αὐτὴ τὴν καταραμένη ἀρρώστια. Ἀμ' δὲν ἔχασε καὶ τὸν ἄντρα της ἀπ' αὐτὴν.

Ἀπάνω σ' αὐτὰ τὰ λόγια ἡ μητέρα ἀρχίζει τὰ κλάμματα καὶ ὁρμᾷ καὶ σφίγγει τὸν Καρλότ στὴν ἀγκαλιά της. Ὁ πατέρας σὰν τρελλὸς βγαίνει, πᾶει νὰ φέρῃ ἕνα γιατρό. Σὲ λίγα γυρίζει μαζί μ' ἕνα μεγαλάνθρωπο μὲ κἄτι μούτρα, σὰ δυὸ ὦρες νὰ φέξῃ. Ὁ γιατρός βάζει τ' αὐτί του στὴ ράχη τοῦ παιδιοῦ καὶ τὸ στηθοχτυπᾷ χωρὶς οὔτε λόγῳ νὰ βγάλῃ ἀπ' τὰ χεῖλιά του. Ὑστερα ἀναγκάζεται ἡ κ. Μποννὲ νὰ πάῃ στὸ δωμάτιό της καὶ νὰ φέρῃ χαρτί καὶ μολύβι γιὰ νὰ γράψῃ ὁ γιατρός τὴ συνταγή του. Ἀμα τὴν ἐτελείωσε κι' ἔφευγε, ὅλο ἔτσι βουβός,